

ÇORLU RAM

oyun

2022 MART - NISAN

Çorlu Rehberlik ve Araştırma Merkezi 2022 Mart-Nisan

İmtiyaz Sahibi

Çorlu Rehberlik ve Araştırma Merkezi Adına
Burak YILDIRIM

Editör / Grafik Tasarım

Esra KONT
Sergen ÖZTÜRK

Yayın ve İnceleme Kurulu

Ayşenur KİTKES
Büşra EKER
Esra KONT
Evin KARABAY
Hilal ÇALIŞKAN
Mehmet ÖZKAN
Neslihan EŞSİZ
Selma ŞAHİN
Serap GÜRSOY ELFANİ

İletişim

Çorlu Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü
Şeyhsinan Mah. Ali Osman Çelebi Bulvarı No:15
Çorlu / TEKİRDAĞ
0282 673 95 95
864972.ram@gmail.com

WEB

corluram.meb.k12.tr

INSTAGRAM

corluram59

TWITTER

CorluArast

YOUTUBE

corluram59

İÇİNDEKİLER

MART – NİSAN 2022

4 *Oyunun Evreleri*

6 *Dijital Oyunlar ve Bağımlılık*

10 *Türkiye'de Down Sendromu Projeleri*

12 *Çocuklarda Oyuncak Seçimi*

15 *Otizm ve Oyun*

20 *Oyuncu Ebeveyn Olmak*

23 *Çocuğunuz ile Birlikte Oynayabileceğiniz
Ev İçi Oyunlar*

28 *Oyun Oynarken Ebeveynlerin
Dikkat Etmesi Gerekenler*

30 *Broşür 'Oyunla Büyüme'*

oyun

OYUNUN EVRELERİ

Çocukların yaşlarına ve gelişim düzeylerine göre farklılıklar gösteren oyun evreleri birçok araştırmacı tarafından incelenmiş ve farklı şekillerde açıklanmıştır.

Bu araştırmacıardan Piaget (1962) zihinsel gelişim yönünü incelemiştir. Piaget çalışmalarında oyunu aktif tekrarlama ve deneme olarak tanımlamış yeni durumların ve deneyimlerin anlaşılmasına yol açtığını öne sürmüştür. Farklı oyun türlerini bilişsel gelişim aşamalarıyla ilişkilendirmiştir, zihinsel gelişime paralel olarak üç aşamada açıklamaktadır.

Alıştırmalı Oyun (İşlevsel oyun-Duyu / Somatomotor dönem): 0- 2 yaş döneminde çocuklar bedenlerini ve çevrelerini öğrenme ve tanıma aşamasındadırlar. Piaget'in bu dönemde işlevsel oyun olarak tanımladığı oyun, çocuğun bedenini, nesnelere ve bunların fonksiyonlarını öğrenerek tekrarlama ve bunu oyun haline getirmesidir. Bu dönemde, çocuk çevresindeki objeleri ve bedenini yönetmeyi öğrenir. Daha sonra da bu hareketleri tekrarlayarak oyun oynar. Kaşığı bir yere vurduğunda ses çıkardığını duyan çocuk, bu sesi tekrar duymak için kaşığı çeşitli eşyalara vurabilir. Bir çingırağı kavrayarak, bir oyuncakçı tekrar tekrar yere düşürerek; çıkardığı sesleri tekrarlayarak ses oyunları yapabilir.

Sembolik Oyun (Taklit simgesel oyun):

2-12 yaşlar arasını kapsayan bu dönemde çocuk, çevresinde yaşadığı olayları, nesnelere ve hayvanları taklit etmeye başlar. Çocuk, oyunda gerçek model olmaksızın bir kaptan yalancıkta su içebilir veya at gibi davranabilir. Bu olayları taklit ederken, onun olayları anlayışı, algılayışı farklılaşır, gelişir ve tamamlanabilir. Bu dönemin sonuna doğru, çocuğun oyunu gerçeğe daha uygun olmakta ve işbölümüne daha fazla dayanmaktadır. Bloklarla yapı kurmak, kille modelleme çalışmaları yapmak, bir bebeği besliyormuş gibi davranmak, doktor ofisindeymiş gibi rol yapmak bu dönemde oynanan oyunlardandır. 7- 8 yaşlarından sonra ise, oyunun gerçeklere uygun oynanması, onun kurallarının ve amaçlarının daha önceden detaylı olarak belirlenmesine sebep olmaktadır.

Kurallı Oyun: Piaget'e göre bu oyun Şekli 12 yaşından sonra yani somut işlemler aşamasından sonra ortaya çıkmaktadır. Çocuk oyunda artık daha mantıklı, daha sosyaldır ve zihninde gerçekler daha da kesinleşmiştir. Ayrıca egosantrizm ve fantezi (hayal-imge) oyunlar azalmış ve oyun belirli kurallara bağlanmıştır. Bu dönemde genellikle, kesin ve bazen de karmaşık kuralları olan oyunlar oynanır. Örneğin; misket oyunu oynamak, saklambaç, sek sek oyunu veya organize spor oyunları gibi beceri oyunları ve satranç, dama gibi zeka oyunları bu dönemin en popüler oyunları arasındadır. Bu dönemin çocuk oyunları, beceri, zeka

ve hepsinden de öte kural bilgisi gerektirmektedir. Bu oyunlara "yapısal oyunlar" da denilir ve oyunun temel kurallarını bilmeyen veya uymayan çocuklar ya cezalandırılır ya da bir daha oyuna kabul edilmezler.

Çocukların becerileri incelendiğinde her çocuğun kendi biricik gelişim sürecini özel olarak tamamladığı gözlemlenmektedir. Gelişim aşamaları her çocukta benzer sıralamadır.

Ayşenur KİTKES
Özel Eğitim Öğretmeni

KAYNAKÇA

<https://www.dogadergisi.com/oyun-evreleri/>
<https://www.cemer.com/en/erken-cocukluk-doneminde-sosyal-becerilere-gore-oyun-evreleri-blog-1>
https://cdnacikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/21_22_Guz/oyun_ve_oyun_materyalleri/3/index.html#konu-3

DİJİTAL OYUNLAR ve BAĞIMLILIK

Teknolojinin gelişimi günlük hayatı şekillendirmektedir. Teknolojik gelişimler oyunları da etkilemekte ve biçimsel olarak değiştirmektedir. Evde, okulda, parkta fiziksel aktivite ile gerçekleştirilen oyunlar yerini dijital ortamda oynanan oyunlara bırakmaktadır. Oyun çocuğun sağlıklı gelişimi için önemli bir araçtır, çocuğun gerçek hayatı prova etmesini, kendini ortaya koymasını sağlar. Dijital oyunların da olumlu etkileri bulunmaktadır. Çocukların aşırıya kaçmadan dijital oyunlar oynaması, duygusal rahatlama sağlamaktadır.

Dijital oyunlar çocuklar için renkli ve eğlenceli bir dünya sunmakta ve serbest zamanı değerlendirme fırsatı olarak görülmektedir. Ebeveynler ise çocuklarının dışarıda zaman geçirmesinden ziyade evin içinde dijital dünya ile ilgilenmesini daha güvenli algılamaktadırlar. Günlük hayatın büyük bölümünün dijital oyunlar oynanarak geçirilmesi birtakım riskleri beraberinde getirmektedir. Dijital oyunlar çocukların bilinçaltına çeşitli mesajların yerleşmesini kolaylaştıracak öğeler ile donatılırlar. Bu oyunların büyük bir bölümünde şiddet, ırkçılık ve suç gibi temalar gözlemlenmektedir.

Dijital oyunlarla fazla zaman ayrılması bireyin çevresine ilgi göstermemesi, sosyal ilişkilerinin bozulması, sorumluluklarını yerine getirmemesi gibi problemlere neden olmaktadır. Sayılabilecek problemlerin en önemlisi ise dijital oyunlara bağımlılık olarak ifade edilebilir.

Dijital oyunlarda geçirilen sürenin artması beyindeki ödül merkezini doğrudan etkilemektedir. Kimyasal maddelere bağımlılık geliştirildiğinde ortaya çıkan ödül merkezinin bozulması durumu, dijital oyun bağımlılığında da benzer etkiler göstermektedir. Ödül merkezinin bozulması, bireylerin sürekli haz ve olumlu duygular yaşamak amacıyla oyun oynamaya çalışmasına, yaşamdaki sorumlulukların göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Dijital oyunlara bağımlılık gösterme durumu arttıkça akademik başarı düşmekte, dikkat süresi kısalmakta ve ertelemeçilik artmaktadır. Dijital oyun bağımlılıklarının en önemli etkilerinden bir diğeri ise bireylerin sosyalleşme isteklerini azaltarak yüz yüze iletişime girme yeteneklerini zayıflatmasıdır. Çocukluk ve ergenlik döneminde iletişim ve yakın ilişkiler kurma becerilerinin gelişmesi, yaşamın ileri dönemlerinde tutarlı bir kimlik gelişimi ve ruh sağlığı için önemlidir. Dijital oyun bağımlılığı ise bireylerin sağlıklı ilişkiler kurma becerilerine ket vurmaktadır. Dijital oyunlar aracılığıyla yerleştirilen şiddet mesajları, agresif davranışları artırmakta, çatışma çözme becerilerini zayıflatmakta ve şiddeti bir çözüm yolu olarak göstermektedir.

Dijital oyunlara bağımlılık, dijital yerliler olarak adlandırılan bugünün çocuk ve ergenleri için önemli bir problemdir. Çocuk ve ergenlerin dijital dünyadan olumsuz etkilenmemeleri ve meydana gelebilecek bağımlılıkların önlenmesi ebeveynlerin dijital dünyaya duyarlı yaklaşımları, çocuklarının ulaştıkları içeriği ve kullanım sürelerini denetlemeleri ile mümkün olabilir. Aşağıda yer alan öneriler çocuklarınızın dijital dünyaya erişimi konusunda sizlere rehberlik edebilir:

- Çocukların dijital oyunları oynama süreleri mutlaka sınırlandırılmalıdır. Oyunlara harcanan süre arttıkça bağımlılık riski artmaktadır. Ebeveynler dijital oyunlara ayrılacak süreyi çocukla birlikte belirleyebilir. Dijital oyunların oynanma süresi yaklaşık olarak bir saat olarak planlanabilir. Bu sürenin iki saati geçmesi risk oluşturmaktadır, bu nedenle iki saatten fazla oyun oynama süresi verilmemelidir.
- Ebeveynler çocukların oynadıkları oyunların içeriğine hâkim olmalıdır. Özellikle küçük yaşlarda şiddet öğeleri içeren oyunlar, çocuğun ruh sağlığı üzerinde etkili olmaktadır. Çocukların oynadığı her oyun ebeveyn tarafından daha önce incelenmeli, mümkünse oyun denenmelidir.
- Yalnızlık, aile içi paylaşımların yetersizliği gibi faktörler çocuk ve ergenlerin bağımlılık geliştirmeleri üzerinde etkilidir. Ayrıca dijital çağ, bireyselleşmeyi teşvik ederken sosyal teması yok etmektedir. Aile içinde iletişimin kalitesi günümüz dünyasında daha da önemli bir hale gelmiştir. Ailede sohbet zamanlarının planlanması, dijital araçlardan uzak kalınacak alanların yaratılması önemlidir. Aile içi iletişimin güçlendirilmesi bir yandan bağımlılık riskini azaltırken diğer yandan çocuğun sosyalleşme ve iletişim kurma yeterliklerini geliştirecektir.

- Çevrimiçi oyunlar, çocukların ve ergenlerin yabancılarla tanışarak siber zorbalığa uğramaya açık hale getirmektedir. Çocuğunuzun çevrimiçi oyunlarda kimlerle karşılaştıklarını takip etmeniz tavsiye edilmektedir.
- Çocuklar serbest zamanlarını değerlendirebilecekleri çeşitli aktivitelere yönlendirilerek dijital dünya ile kurdukları temas sınırlandırılabilir. Özellikle vücudun ve ellerin kullanıldığı sportif ve sanatsal faaliyetler oluşabilecek zararların azaltılmasında etkilidir. Ev ortamında gerçekleştirilebilecek yapboz yapmak, resim çizmek, boyama yapmak, dans etmek gibi hobiler de serbest zamanın yarattığı can sıkıntısının önüne geçerek, bağımlılık riskini azaltacaktır.
- Çocuklar ve ebeveynler dijital dünya ile geçirilen süreyi normal olarak algılamakta ve bunu bir bağımlılık sorunu olarak görmemektedirler. Sürenin çok uzun olması durumunda mutlaka bir uzmandan destek alınmalıdır.

Esra KONT

Psikolojik Danışman

KAYNAKÇA

- Erkılıç, E. (2021). Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılığının Yalnızlık ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkisi ve Dijital Oyun Bağımlılığının Çeşitli Demografikler Açısından İncelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Mustafaoğlu, R., Zirek, E., Yasacı, Z. ve Razak Özdiñler, A. (2018). Dijital Teknoloji Kullanımının Çocukların Gelişimi ve Sağlığı Üzerine Olumsuz Etkileri. *Addicta: The Turkish Journal on Addiction*, 5, 227–247. doi: 10.15805/addicta.2018.5.2.0051
- Yalçın-Irmak, A. ve Erdoğan, S. (2016). Ergen ve Genç Erişkinlerde Dijital Oyun Bağımlılığı: Güncel Bir Bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 27, 1–11. doi: 10.5080/u13407
- Yiğit-Açıkgöz, F. ve Yalman, A. (2018) Dijital Oyunların Çocukların Kişilik ve Davranışları Üzerinde Etkisi: Gta 5 Oyunu Örneği. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (AKİL), Kasım (30),163–180

**Kuşlar uçar, balıklar yüzer,
ęocuklar oyun oynar.**

Garry LANDRETH

TÜRKİYE'DE DOWN SENDROMU PROJELERİ

Türkiye 'de down sendromlu bireylerin istihdamına yönelik günümüze dek birçok çalışmalar ve projeler yapılmış ve yapılmaya da devam etmektedir. Bu güzel projelerden bazılarını sizlerin de okuması için derledik.

“Her Şey 1 Farklı Olacak” Projesi

Uluslararası Down Sendromu Federasyonu “Her Şey 1 Farklı Olacak ” projesiyle Down sendromlu bireylerin bağımsız, üretken ve toplumla bütünleşen bir yaşam kurabilmelerini sağlamaya; toplumun engellilik algısını geliştirmeye;uluslararası platformda Down sendromu ile ilgili araştırmaları takip ederek Türkiye'de uygulanmasını sağlamaya yönelik çalışmalar yapan ve gelişime liderlik eden projeler üreten bir sivil toplum kuruluşudur. Down sendromunu duyurmak, toplumsal farkındalığı yükseltmek ve esas olarak toplumun engellilik algısını etkileyen projeler

yürüterek Down Sendromlu bireylerin bebeklikten itibaren her yaşta ve konumda karşılaştıkları ayrımcılık ile mücadele ederek, fırsat eşitliği sağlamayı ve toplumdaki vazgeçilmez yerlerini sağlamlaştırmayı amaçlamaktadır.

Bağımsızım Çünkü Çalışıyorum

Bu projeye birlikte; İş Koçu Destekli İstihdam Programı, Down sendromlu bireylerin destekli istihdam modeli ile iş hayatına katılımını ve çalışma ortamında sürekliliğini sağlamak için hazırlanmış bir eğitim ve destek programıdır. Programının temeli ve iş koçluğu eğitimleri AIPD – İtalya Down Sendromu Derneği ve İrlanda Kare Organizasyonundan 2012 yılında alınmış ve hemen Türkiye'de uygulanmaya başlanmıştır. Ardından akademik alt yapısı oturtulmuştur. Bu kapsamda A.Ü. Özel Eğitim Bölümü iş birliği ile İş Koçu Eğitim Programı

oluşturulmuş, işveren, aday ve aile beklenti analizleri yapılmıştır. Alana destekli istihdam ile ilgili 3 yeni yayın katılmıştır. Programın hedef kitlesi Down sendromlu kişiler, aileleri ve çalışma arkadaşlarıdır. Bu üç hedef kitleye yönelik eğitimler düzenlenmektedir. Program 2012 yılından beri başarı ile uygulanmakta ve Down sendromlu kişi istihdamında %88 süreklilik sağlanmıştır. Program hala sürdürülmektedir. 2019-2020 yıllarında İŞKUR ile yapılacak ortak çalışmalar ile yaygınlaştırılması hedeflenmektedir.

Benim Sesim, Benim Toplumum

Down Sendromu Derneği, proje ortağı Down Syndrome International ile birlikte Down sendromlu gençlerin özsavunucu olarak yetiştirilmesi için bir eğitim seti hazırladı. İstanbul, Tokat, İzmir ve Ankara'dan özsavunuculuk yapacak 9 Down sendromlu genç seçildi. Seçilen gençler iki haftada bir İstanbul'da toplanarak haklar konusunda eğitim aldı. Aynı tarihte özsavunucu grubundan başka bir genç Birleşmiş Milletler New York ofisinde çalışma yaşamı üzerine bir konuşma yaptı.

+BiDown Kariyer

Eğitmen eğitimleri ve Bağımsız Yaşam Programının içeriği programın sahibi olan AIPD İtalyan Down Sendromu Derneği'nden alınmıştır. 3 yıl boyunca pilot çalışmalar yapılmış ve 2017 yılında müfredatın yenilenmesi çalışmalarına başlanmıştır. Yeni müfredatın pilot çalışmaları 2019 yılında başlamıştır. 2020 yılında tamamlanması ve ardından yaygınlaştırmaya başlanması planlanmaktadır. Çalışmaların hedef kitlesi Down Sendromlu kişilerdir. Ama program boyunca süreci destekleyebilmesi için ayda

bir olmak üzere katılımcıların ailelerine de eğitim verilmektedir. Bir sınıfın eğitim süresi 2 yıldır; her sınıf 8 katılımcı, 2 eğitmen, 2 gönüllüden oluşur. Eğitimler haftada 3 tam gün olarak verilmektedir. Projenin amaçları ; Down sendromlu bireylere yetişkin olmayı ve buna uygun sorumlulukları üstlenmeyi öğretmek. Down Sendromlu bireylerin topluma tam katılımını sağlayacak toplu taşıma kullanımı, yol bulma, alışveriş yapma, seçim yapma, karar verme, plan yapma, uygun davranış sergileme, fatura ödeme, hizmetlere erişebilme gibi bağımsız yaşam becerilerini artırmak En az destek ile tek başlarına veya bir arkadaş grubu ile yaşayabilmeleri için gerekli temel becerileri edinmelerini sağlamak İş hayatına yönelik temel becerileri kazandırmaktır.

*Bu güzel projelerden birkaçına değindik.
Sizlerle birlikte, daha güzel projeler ve
çalışmalarda buluşmak dileğiyle ...*

Büşra EKER

Özel Eğitim Öğretmeni

KAYNAKÇA

www.sabancivakfi.org
www.downturkiye.org

ÇOCUKLARDA OYUNCAK SEÇİMİ

Oyun, çocuğun kendisi ve dünya hakkında bilgi edinmesine ve farkındalık kazanmasına rehberlik eden gelişimsel kolaylaştırıcıdır. Dolayısıyla oyun, çocuğun hayattaki en önemli işidir ve oyunun pek çok yararı vardır. Çocuklar oyun oynayarak dünyayı anlamaya çalışmakta; kızgınlık, mutluluk, üzüntü gibi duygularını genellikle kendi doğal iletişim dilleri olan oyunla ifade etmektedir. Bu anlamda oyun, çocuğun çeşitli gelişim alanlarını destekleyen bir etkinliktir.

Gelişim basamakları boyunca, çocuğun hareketlerine düzen getiren, zihinsel, bedensel ve psiko-sosyal gelişimlerinde yardımcı olan, hayal gücünü ve yaratıcı yeteneklerini geliştiren tüm oyun malzemelerine oyuncak adı verilir. Oyuncak çocukta merak uyandırır, kasları çalıştırır, girişimciliği - düş gücünü arttırır ve çocuğu problem çözmeye yönlendirir.

Oyuncak, anne-babanın çocuğu ile iletişimini kolaylaştırmada bir araç olarak kullanılabilir. Beraber oyun oynayan anne-baba ve çocuk arasında günlük yaşam dışında yeni bir iletişim oluşur. Bu da ebeveynlerin ve çocukların birbirini daha iyi anlamalarına fayda sağlar.

Oyuncak seçiminde ebeveynlerin dikkat etmesi gereken önemli hususlar bulunmaktadır. Bu hususlara baktığımızda oyuncak çocuğun yaşına, ilgisine, becerisine uygun olmalıdır. Örneğin çok küçük çocuklar renkli bir çingirak gibi tüm duyularını uyaran oyuncaklardan hoşlanırlar; okul öncesi çocuklar ise yaratıcı yönlerini destekleyen nesnelere ve resim yapmaktan hoşlanırlar. Oyuncak sağlam ve dayanıklı olmalı ayrıca çocuğun yaratıcılık ve hayal gücünü engellememelidir. Örneğin bir süt kamyonu yerine boş kasalı bir kamyon daha fonksiyonel ve yaratıcılığını kısıtlamayan bir oyuncaktır. Ebeveynlerin dikkat etmesi gereken bir diğer husus ise oyuncak çocuğun kas kuvveti ile orantılı

olmalı ve oyuncak seçiminde cinsiyet ayrımı yapılmamalıdır. Oyuncak çocuğu ürkütmeyen bir biçimde olmalı ayrıca çocuğun fiziksel anlamda zarar görmemesi için oyuncakların köşeleri yuvarlak ve küt olmalıdır. Oyuncak seçilirken pahalı oyuncuğun iyi oyuncak olduğu düşünülmemeli, oyuncuğun işlevsel ve yararlı olması göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca oyuncuğun çokluğu değıl nitelikli olması da önemlidir. Çocuklara verilecek oyuncakların basit düzeyden başlayıp zora doğru tercih edilmesi gerekir. Çocuklar oynadıkları oyuncaklarda başarılı olduklarını anlamalıdırlar.

Anne-babaların oyuncak seçiminde dikkat etmesi gereken en önemli hususlardan birinin yaş olduğunu ifade ettik. Bu husus noktasında ebeveynler bir yaş altı daha yürümeyen bebeklere daha çok beşiklere asılan veya beşik kenarına konulan sesli, hareketli, renkli dönence tarzı oyuncaklar almalıdır. Çocukların kolayca uzanıp yakalayabileceğı renkli ve içi içe geçen halkalar, yere fırlattıklarında zıplayan nesnelere ve yumuşak toplar çocukların dokunma ve işitme duyularının gelişimi için uygundur. Bu dönemde küçük oyuncaklar ve parçalara ayrılan oyuncaklar tercih edilmemelidir. İki yaşındaki çocuklar da bütünü parçalara ayırmak ve tekrar birleştirmek, önem kazanmaya başladığı için farklı boyutlardaki içi içe geçen ve inşa etmeye yönelik plastik küpler, kız çocuklar için bebekler erkek çocuklar için arabalar önem kazanmaya başlar. Çocuk bu dönemde inşa etmekten hoşlanır. Kendi kendilerine şekiller üretebileceğı bloklar, küpler, legolar, iç içe geçirebileceğı oyuncaklar, 4-5 parçalı yapbozlar, şekiller üretebileceğı oyuncaklar, evcilik oyuncakları, elektrikli el aletlerinin taklitleri tercih edilir.

Yine bu dönemde çocuklar oyun hamurları, kil gibi küçük el becerileri gerektiren oyuncaklar ile oynar. Ebeveynler 3 yaşındaki çocukları için oyuncak seçerken görsellikten ziyade geliştirici özellikleri ön plana çıkan oyuncaklar tercih etmeye başlamalıdır. Artan el becerileri ile beraber oyun hamurları, kumla şekiller yaratma, boya kalemlerinin kullanımı önem kazanır. Bu tip oyunlar, aynı zamanda çocuğun hayal gücünü geliştirir. Üç tekerlekli bisiklet tercih edilebilir. Çocuklar bu dönemde gerçek yaşamda kullanılan eşyalardan oluşan setlerden(tamir seti, marangoz seti, doktor seti, mutfak seti, araba-garaj setleri) hoşlanırlar. 4 yaş grubu için makas kullanımı sağlanabilir. Bu dönemde çocuklar basit insan resmi yapar. Açık havada olmaktan hoşlanırlar. Bisiklet, sallanan at, pedallı araba, yük arabası, salıncak seti dış ortamlarda kullanabilecek oyuncaklardır. Erişkinleri taklit edebileceği set oyunlar bu yaş için uygundur. Kağıt kesme, yapıştırma, boyama etkinlikleri uygundur. 5 yaşındaki çocuklar top oynamaktan hoşlanır okuma ve yazmaya ilgi duyarlar. Parçalı bilmeler ve yap-boz gibi oyunları severler. Resimleri sıralama, eşleştirme, örüntü kurma gibi çalışmalar dergi veya objelerle yapılabilir.

Okul çağına başlayan çocuklarda artık bilişsel işlevlerin giderek gelişmesi ve karmaşıklaşması ile beraber oyun dünyası da zenginleşir. Grup oyunlarına ilgi artar. Yaşına uygun spor gereçleri, bisiklet, atlama ipleri, patenler, top ve kaykay gibi oyuncaklar önerilir. Okumaya yardımcı resimli kitaplar veya eğitici, görsel-işitsel setler, abaküs gibi eğitirken matematiksel zekayı destekleyen işlevsel oyuncaklar, bilim-deney setleri ilgi çeker. Yaşına uygun müzik aletleri hem sosyal gelişim hem de müzik kulağı oluşması için önemlidir. Bu dönem aynı zamanda çocukların bilgisayarlarla çok ilgilendikleri bir dönem olduğu için dikkatli olunmalı ve bilgisayarın kontrolü tamamen çocuğa bırakılmamalı, öğrenim hayatıyla bağlantılı bilgisayar programları tercih edilmelidir.

Evin KARABAY
Psikolojik Danışman

KAYNAKÇA

- Bolışık B, Bal Yılmaz H, Yavuz B, Tural Büyük E. Yetişkinlerin Çocuklar İçin Oyuncak Seçimine Yönelik Davranışlarının İncelenmesi. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi 2014;3(4)
- Egemen A, Yılmaz Ö, Akil İ. Oyun, Oyuncak Ve Çocuk. ADÜ Týp Fakültesi Dergisi 2004; 5(2) : 39 – 42
- Demirkaya G. Öztürk Kömleksiz F. Özdemir S. Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Anne-Babaların Geçmişte Kullandıkları Oyuncaklar ve Oyuncak Seçiminde Dikkat Ettikleri Unsurlar. kefergi.kastamonu.edu.tr 2018; 26(6)
- Odabaşı Gürkan. Yaşa Göre Oyuncak Seçimi. İstanbul psikiyatri Enstitüsü

OTİZM VE OYUN

Oyun çocuğun sosyal, bilişsel ve dil gelişimine önemli katkılar sağlar. Çocuklar oyun sırasında gerçek yaşamı deneyimlerler. Oyun, çok iyi bir öğrenme ortamıdır. Çocuklar oyun içerisinde farkında olmadan birçok beceriyi kazanır.

Oyun, tüm çocuklarda olduğu gibi otizmliler için de sosyal gelişim yönünden oldukça önemlidir. Otizmliler çocuğunun bütün gün amacına uygun olmayan şekilde oyun oynaması onun sizinle ve yaşlılarıyla iletişim kurabilmesindeki en önemli araçtan yoksun kalması demektir. Otizmliler çocuklarınızın uygun oyun oynama davranışı kazanabilmesi için öncelikler taklit etme becerilerini geliştirme konusunda yardımcı olunmalı ve oyuna dönüştürebilecekleri normal yaşantıları sunmalısınız.

Örneğin, oyuncak çöp kamyonuna sahip çocuğunuz, çöpçünün çöp kovalarını kamyonu boşalttığını hiç görmemiş ya da farkında olmamışsa onunla bu oyunu oynamanız oldukça zor olacaktır. Otizmliler çocuğunuzun hayali oyun oynamayı öğrenmesine yardımcı olmak amacıyla onu bu tür oyunlar oynata arkadaşlarıyla bir araya getirerek oyuna katılmasını ve onları model alarak anlamlı oyun oynamayı öğrenmesini sağlamalısınız. Çocuğunuz arkadaşlarını model alarak oyunlarına dahil olduğunda arkadaşlık ilişkilerini ve sosyal becerileri de geliştirebilir.

Peki otizmliler çocuğunuzla oyun oynarken neler yapmalı, nelere dikkat etmelisiniz? Bunun için sizinle Ankara Üniversitesi Otizm Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin hazırlamış olduğu oyun önerilerini paylaşacağım.

Otizimli çocuğunuzla oyun önerileri;

- Hangi oyunu oynarsanız oynayın, neşeli, coşkulu keyifli olun.
- Oyunların göreve dönüşmesinden kaçının.
- Önce siz eğlenin ve keyif alın.

Top oynama

- “Ahmet bak bu top” (nesneleri sürekli gösterin ve nesnelerin ismini söyleyin).
- Uzaktan komut almayan çocuğa, uzaktan ve arkası dönükken komut vermeyin.
- Örneğin; top oynayacaksınız. Yere eşinizle karşılıklı bacaklarınızı açıp oturun, biriniz çocuğunuzu önünüze alım ve karşılıklı top oyunu oynayın.
- Topu yerden yuvarlayarak çocuğa atın. Neşe ve heyecanla, “Oley” ya da “yaşasın” gibi ifadeler kullanın. Çocuğun da topu size atması için teşvik edin. Eğer çocuk tepki vermezse eşiniz çocuğun ellerinden destekleyerek topu atmasını sağlasın ve yine “Aferin, topu çok güzel attın” diyerek ödüllendirin.
- Çocuğun dikkatini çekebilmek için topla abartılı hareketler yapın. Topu havaya atıp tutun. Topu havadan çocuğa atın. Eşinizin yardımıyla yakalamasını sağlayın. Ödüllendirmeyi unutmayın.
- Bunlardan başka, basket atma, sektirme gibi topla yapılacak diğer hareket ve oyunları da çocuğa gösterip oynaması için teşvik edin.

Araba Sürme

- Arabayı elinize alın ve çocuğun ismini söyleyerek “bak araba” deyip çocuğa gösterin ve arabayı sürerken araba sesi çıkarabilirsiniz.
- Arabayı ses çıkararak sürün. Çocuğun da sürmesi için teşvik edin. Yapmıyorsa elinin üzerinden destek vererek sürmesini

- sağlayın. Yaptığı zaman “Aferin çok güzel sürdün” şeklinde geri bildirim verin.
- Çocuk arabayı eline aldığında tekerleğini çevirmeye çalışabilir ya da hiçbir şey yapmadan bakabilir. Bu durumda hemen müdahale edip arabayı yere koyarak sürmesi için teşvik edin.
- ‘Aaa tekerleği patlamış’ diyerek arabayı tamir etme gibi oyunlar oynayabilirsiniz. Her oyunu oynarken her oyuncuğın adını söylemeye dikkat edin.
- Siz arabalardan birini sürerken eşiniz de çocuğu eliyle desteklesin ve o da diğer arabayı sürsün. Karşılıklı ses çıkararak arabalara yarış yaptırın ya da çarpıştırın.

Legolarla oynama

- Küpleri üst üste koyarak kule yapın. Alkışlayın ve çocuğun da küpleri koyması için teşvik edin. Küp koyarsa alkışlayın ve ödüllendirin.
- Küpleri yan yana koyarak tren yapın ve yine çocuğu teşvik edin.
- Üst üste koyduğunuz küpleri abartılı sesler çıkararak elinizle veya topla devirin. Alkışlayın. Mutluluk ifadeleri kullanın.
- Çocuğunuz oynadığınız oyunları tekrarlayıcı bir biçimde oynamaya yönelebilir. Böyle bir durumda oyunu sonlandırıp ‘bitti’ ifadesini kullanmanız ve oyuncakları başka bir oyuna geçmek için kaldırmamız gerekmektedir. Oyuncak seçerken tüm oyuncaklar ortada olmamalı, iki oyuncak çocuğa gösterilip, örneğin; ‘doktorculuk mu oynayalım, tamircilik mi’ diye sorun. Çocuk hangisini seçtiyse onu ifade edip oyuna başlayın.

Tüm oyunları benzer şekilde geliştirebilirsiniz. Her seferinde ismini söyleme ve göz temasını sağlamaya çalışma önemlidir.

- Çocuklar önce 'ben dili'ni öğrenirler. Örneğin; yeni konuşmayı öğrenen bir çocukla konuşurken yaptığı eylemleri, eline aldığı nesnelere ya da işaret ettiklerini onun dilinden söyleyin. Suyu gösteren çocuğa 'susadım', sizi kaldırmaya çalıştığında 'anne gel' deyin. Çünkü çocuğunuz konuşursa bunları söyleyecektir.
- Gün içinde ne yapıyorsanız çocuğu da mümkün olduğu kadar yanınızda tutmaya çalışın. Yaptığınız her şeyi çocuğa anlatın. Elinize aldığınız her nesnenin adını söyleyin.

Örn: Mutfakta yemek yaparken çocuğu da mutfağa götürün. Önüne bir tencere ve kaşık koyup masuscuktan yemek yapıyor, karıştırıyor, tadına bakıyor gibi yapabilirsiniz. Çocuğu da bunu yapması için teşvik edin. Elinden destek sağlayabilirsiniz. Çocuk bundan hoşlanmadıysa ilgisini çeken başka bir şeyle onun yanınızda tutmaya çalışın. "Bak ben ne yapıyorum" diyerek yaptığınız işi ona anlatın (Örn: Ahmet bak elma. Ben elma soyuyorum.).

- Gün içinde sürekli etrafınızdaki nesnelere ismini söyleyerek konuşun. Çocuk konuşamıyor olsa da algılamasının gelişimi için bu önemlidir.
- Özellikle de söylenişi basit nesnelere ismini söylerken nesneyi ağzınızın yanında tutun ve nesneyi söylerken ağzınızın aldığı şekli çocuğun görmesini sağlayın. Bu, dil gelişimi açısından önemlidir.
- Konuşamayan çocuklarda öncelikli olarak çeşitli nefes kontrolü ve ağız hareketleri

- egzersizleri yapabilirsiniz. Balon üfleme, kağıda dökülen pudrayı üfleme, rüzgar gülünü üfleme, elde tutulan kağıt mendile üfleme, mum söndürme, ağız kenarındaki balı yalama, mimikleri taklit etme, sakız çiğneme, dondurma yalama, çiçek kolonya koklama, pipetle içecek içme gibi örnekler çoğaltılarak çalışılabilir.
- Ağızla ilgili egzersizlerin ayna karşısında yapılması faydalı olacaktır.
- Henüz konuşmayan bir çocukta bu egzersiz aşamalarından sonra dil gelişimi için faydalı olabilecek en önemli çalışmalardan biri "hayvan sesler" dir. Bunun için hayvan sesleri çıkaran oyuncak ve hayvan resimleri olan kitaplardan faydalanabilirsiniz.
- Öncelikle daha basit seslerden başlayın.
- Örn: "Ahmet bak köpek. Köpek hav hav diyor" deyip sese vurgu yaparak sesi birkaç kez tekrarlayın. Köpek, kuş, kedi, kuzu, inek sesi gibi kolay seslerden başlamanız daha uygun olacaktır.
- Her seferinde hem hayvanı gösterin hem sesini çıkartın. Ağzınıza dikkat etmesini teşvik edin. Çocuk bir sesi çıkarmayı başardıktan sonra diğer sese geçin.
- Bazen çocuk haftalarca seslere tepki vermeyin. Bu durumda tek bir hayvan sesinde kalmayın, diğer sesleri de çıkararak çocuğun dikkatini çekmeye çalışın.
- Günlük oyunlarınız içinde "Ali babanın çiftliği" şarkısını da söyleyerek çocuğun bu seslere daha fazla dikkat etmesini sağlayabilirsiniz.
- Şarkılar ve bu şarkılara ait hareketleri öğrenin ve çocuğunuzla karşılıklı oyunlarınızda bu şarkıların hareketlerini yaparak söyleyin.

- Konuşmanın ilk aşamalarından biri olarak yüz organlarını tanıma çalışması da yapabilirsiniz. Çocuğa “burnun nerde?” diye sorun. Çocuk karşılık vermezse elinizle kendi burnunuzu gösterin, sonra elini tutarak onun burnuna dokunun, “bak işte burun” deyin ve alkışlayın. Bu çalışmayı sık sık tekrar edin. Çocuk yüz organlarından birini öğrendikten sonra diğerine geçin. Çocuk öğrenmeye devam ederse çalışmayı vücudumuzun diğer bölümleri için de uygulayabilirsiniz. Keçeden cırt cırtlı yüz ve yüz bölümleri yapıp duyu organlarını yerleştirme oyunu oynayabilirsiniz.
- Renk ve şekil öğretmek için, oyunlarınız sırasında nesnelerin şekillerini ve renklerini mutlaka kullanın. Seçenek tercihleri sunarken renk ve şekillerden de faydalanabilirsiniz. Örneğin; elma vereceksiniz, ‘kırmızı mı istersin yeşil mi’ gibi sorabilirsiniz. Bunlara ait eşleştirmeler de oynayabilirsiniz.
- Çocuğun tekrar etmesini istediğimiz bir kelime söyledikten sonra çocuğun söylemesi için yeterince beklememiz gerekir. Bazı çocuklar geç tepki verebilirler. Yeterince bekledikten sonra çocuk tepki vermezse siz kelimeyi tekrarlayın.
- Çocukların kelime kullanımını arttırmak için mümkün olduğunca çok kelime tanımaları gerekmektedir. Çocukların motivasyon eksikliği ve çabuk sıkılmaları nedeniyle eğlenceli faaliyetlerle kelime dağarcıklarını geliştirilebilir.

Obje tanıma

- Kedi, köpek, kuzu, inek gibi tanıdık hayvan resimlerini masaya koyarak orta boy bir karton kutuya da ağız şeklinde bir delik açarak çocuktan sesinin taklidini yaptığımız hayvana ilişkin resmi kutudan içeri atmasını isteyerek hayvanları tanımasını sağlayabiliriz.
- Kullanmış olduğumuz çeşitli resim ya da fotoğrafları önce yiyecekler, giyecekler, hayvanlar, eşyalar gibi sınıflara ayırabiliriz. Tüm bu nesnelere isimlendirerek çocuktan isimlendirmesini isteyebiliriz. İki farklı nesne resmini yan yana koyarak, örneğin “topu göster” diyerek doğru resmi göstermesini teşvik edebiliriz. Sonrasında daha fazla resim arasından doğru nesneyi gösterme şeklinde çalışmalarını genişletebiliriz. Bu çalışmalarını ne kadar sık yaparsak öğrenme o kadar hızlı olacaktır. Tabii bunu yaparken çocuğun kapasitesini de göz önünde bulundurmamız gerekir. Çocuğun önce topu öğrenmesini, sonra diğer nesnelere arasından bunu seçmesi gerekmektedir.

Zamir Kullanma

- Çocuğun dikkatini toplayıp onun bir hareketi yapmasını teşvik ettikten sonra (örneğin alkışlayarak ya da zıplayarak) çocuğa “Kim yaptı?” diye sorabilir ve çocuğun “ben yaptım” demesini teşvik edebiliriz. Aynı zamanda çocuğun ağızından “ben” kelimesi çıkarken elini göğsüne götürüp kendisini göstermesini de sağlayabiliriz.
- Çocukla karşılıklı otururken dikkatini sağladıktan sonra, çocuğun vücut bölümü ya da kendi kıyafetlerinden birine dokunmasını isteyebilir, örneğin

- “kazağına dokun” diyebiliriz. Çocuk kazağı dokunduktan sonra kazağı gösterip “Kimin kazağı?” diye sorarız. Amaç öncelikle çocuğun “benim kazağım” demesini sağlamaktır. Çocuk söyleyemezse siz ‘benim kazağım’ diyip, çocuğunuzun elini kendisini gösterir şekilde yapın.

Önemli Not: Tabii ki çocuğunuza tüm bunları öğretirken bir öğretmen gibi oynamayın. Unutmayın siz çocuğunuzun anne babasıdır, onunla bunları yaparken gülecek, eğlenecek ve eğlenirken öğreteceksiniz.

Mehmet ÖZKAN
Özel Eğitim Öğretmeni

KAYNAKÇA

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Otistik Çocukların Eğitiminde Aile El Kitabı S.88-90
<http://otizm.ankara.edu.tr/otizmli-cocugunuzla-oyun-onerileri/>

OYUNCU EBEVEYN OLMAK

Ebeveynlik, çocuğun hayatta kalması ve gelişimi için çocuğun gerekli duyduğu ihtiyaçlar nezdinde bakım ve desteği sürekli olarak sağlama şeklinde tanımlanabilir. Ama ebeveyn olmak basitçe çocuğun sadece yaşamını sürdürmesini sağlamak değildir ya da uygun disiplin yöntemlerini kullanmak ebeveyn olmak için yeterli bir adım değildir. Ebeveyn olmak çocuğun aile içi ve dışında tüm sosyal rolleri deneyimlemesinde ona ön ayak olmak ve onu hayata hazırlamaktır. Bu şekilde düşündüğümüzde oyunun ebeveyn olma ile ilişkisi daha bir gözümüze çarpmaktadır.

Belgeselerde hayvan yavrularının birbirleri ile yaptıkları o oyunlara tanık olmuşuzdur. Bu oyunlar onların avlanma, avcıdan kaçma, üreme dönemi çatışmalarına hazırlanma gibi birçok yetişkin dönemi yaşantılarına hazırlıktır. Çocukların oyunları

da kendi yetişkin yaşamlarında onların nasıl bireyler olacağına bir nevi hazırlıktır. Çocuk, oyunları ile farklı rolleri deneyimler; kazanmak ve kaybetmek, lider olmak ve/veya bir takımın üyesi olmak, yetişkin rollerine göz atmak vs. bir oyunla çocuk birçok durum ve duyguyu deneyimler. Oynamayı durduğumuz gün öğrenmeyi de durdururuz, der Glasser. Oyun, insan yaşamında öğrenme ile iç içedir. Oyundan çocuğun ne kadar fazla kazancının olacağı ve bu oyunlardan ne kadar olumlu deneyim elde edeceği ebeveynin yaklaşımı ile de ilişkilidir.

Lawrence Cohen "Oyuncu ebeveynlik, yakınlığı, karşılıklı güveni ve bağlantıyı güçlendirmek için çocuğun dünyasına, onun kurallarına tabii olarak girmenin bir yoludur. Oyun bu dünyada keşfedebileceğiniz uçsuz bucaksız bir bakış açısı kazandırır." der. Oyuncu ebeveyn olmak çocuğun hayatında onun karşısında değil de yanında olmak için alınabilecek rollerden biridir.

Çocukla temas etmenin iki yolundan bahseder Cohen. Bu iki yol oyun ve duygulardır. Çocukla iletişimde temel yol oyundur ve duygusal anlayışla yaklaşmak temasın özüdür. Çocuk zorlu deneyimlerini oyunlara taşır ya da bizler gün içinde yaşadığı zor durumları oyunlarına taşımasına yardımcı olabiliriz. Bu gibi durumlarda onun duygularını görmek ve temas etmek bu zorlu yaşantı sebebiyle kaybettikleri gücü onlara geri vermemizi sağlar.

Peki, onların dünyasına oyuncu bir ebeveyn olarak nasıl dahil olabiliriz? J.J. Rousseau “Çocuk eğitiminde çalışmalarınıza onları tanımakla başlayın” derken bu tanımanın yolunun onları oyun oynarken izlemekten geçtiğinden bahseder. Oyuncu ebeveyn olmak da çocuğun oyununu izleyerek oyun oynamayı öğrenmekle başlayabilir. Kimi ebeveynler nasıl oynayacaklarını bilemezler. Eğer böyle bir ebeveynseniz çocuğunuza bakın; nasıl oynuyor, neler oynuyor, sizi nerede oyuna dahil ediyor? Unutmayın oyun oynamakta çocuklarınız en doğal yeteneğe sahiptirler. Siz de onları gözlemleyerek ve içinizdeki çocuğa alan açarak bunu rahatlıkla yapabilirsiniz.

Öte yandan bazı ebeveynler oyun oynamaktan hoşlanmaz. Cohen bu ebeveynlere şunu sormaktadır; çocuğunuzla, çocukluğunuzla ve oyunla ilgili anılarınıza bakın “neden” oyun oynamayı sevmiyorsunuz? Bunun farkındalığına ulaştıktan sonra kendinizi kötülememek önemli bir adım. Oyun oynayamıyorsunuz diye kötü bir ebeveyn değilsiniz. Bu durumu yakın bir arkadaşınızla paylaşabilirsiniz. Onunla bu durumu konuştuğça farkındalığınız artabilir. Arkadaşınızla bu durumu paylaşmak muhtemelen duygularınızı sağaltacaktır.

Neden oyun oynamaktan hoşlanmıyorsunuz? “Oyun oynamaktan nefret ediyorum, nasıl oynanacağını bilmiyorum...” kendi cümlelerinizle arkadaşınızla bu durumu konuşun.

Oyun oynarken bir diğer yakınılan durum ise ebeveynin oyun içinde, anda kalmakta zorlandığı durumlardır. Bu durumu kabul edin ve evet şu an zihnim başka bir yere gitti diye fark edin. Hatta bunu sesli olarak da söyleyebilirsiniz der Cohen. Oynuyor olmak için oynamaktansa sesli bir “Aklım başka yere gitti” demek uzun vadede çocuğunuza daha iyi hissettirecektir, bunu unutmayın.

Hangi oyunları oynamamız gerekir sorusu ise doğru cevabı olmayan bir sorudur. Çocuğunuza odaklanın o hangi oyunları seviyor. Bazı çocuklar kutu oyunlarını yaratıcılık içeren oyunlardan daha çok severken bazısı için bu durum tam tersidir. Sizin çocuğunuz en çok hangi oyunlardan zevk alıyor bunu gözlemleyin. Çocuğunuzun seçmesine izin verin.

Bazı aileler çocuklarının sürekli oyun oynamayı istediklerinden yakınmaktadır. Unutmayın çocuklarınızın yakıtı oyundur. Bu isteği yüksek olan çocuklarla kısa süreli ve yüksek enerjili oyunlar oynanabilir; Lawrence Cohen bunlara itiş kakış oyunu der. Burada önemli olan o süre içinde sizin şevkinizi kaybetmemenizdir. 10 dakikalık bir aile yastık savaşı sizi 20 dakikalık krizden korur. Bu kısa süreli oyunların çok sert olmaması, uzamaması ve o sürenin tamamen çocuğa ait olması göz önünde bulundurulmalıdır. İtiş kakış oyunlarında kısa sürelerde patlamalar şeklinde oynamak gereklidir. Çocuğunuz sürekli oyun oynamak mı istiyor bir de şunu deneyin; telefonlarınızı kapatın, çocuğunuza bu 10 dakika tamamen senin deyin ve ona sorun “Bu 10 dakikada ne oynamak istersin?”

Lawrence Cohen çözüme ulaşamadığınız ya da çocuğunuzun güçlük çektiği durumlarda rol değişimi oyununu önerir. Mesela uykuya gitmekte zorluk mu çekiyor der, bu sefer siz çocuk o ebeveyn olsun. Siz zaten bir ebeveyn olarak çocuğunuzun bu durumda nasıl davrandığını biliyorsunuz. Peki, bakın bakalım çocuğunuz ebeveynken nasıl davranıyor, konuşma nereye gidiyor. O, ya sizin ona davrandığınız gibi oynar ya da ona davranmanızı istediği gibi. Buna dikkatinizi verin. Burada rol değişimi oyunu oynarken gerçekten zorlanılan durumun olduğu zaman bunu oynamamanız gerektiğini göz önünde bulundurun. Uyku vakti örneğinde gündüz, daha dinç olunan bir vakitte oynamak daha doğru bilgiler ve öngörüler elde etmenizi sağlayacaktır.

Rol değişimi oyunu ergen çocuklarınız için de kullanabileceğiniz bir yöntemdir. Sorun yaşadığınız bir durum için “Hadi ebeveyn sen ol” diyebilirsiniz. Evet bu size ve ona komik gelebilir ve gülebilirsiniz.

Ama biraz yumuşamaktan ne sorun çıkabilir ki? Rol değişimi oyunu sayesinde birbirinizle empati yapmayı sağlarsınız, birbirinizi anlamak artık daha kolaydır.

Daha önce de belirtildiği üzere Cohen çocukla temasın oyun ve duygudan geçtiğini söyler. Duygular ve ebeveynlik için de şunu ifade eder:

“Duygular nehir gibidir. Onları durdurmaya çalışmak mümkün değildir, çünkü nehrin önüne set çektiğinizde bir taşma yaşanır. Aynı şekilde duyguları bodrum katına da yollayamazsınız. Çünkü aşağı katta duygular yukarı daha hızlı ve güçlü çıkmak için çalışır dururlar. Duyguları nehirdeki su gibi düşünürsek ebeveynlerin bir nehir yatağı gibi kapsayıcı davranması yerinde olur. Nehir yatağı suyun derinliği ve akış hızı ile ilgilenmez sadece onu kapsar, taşmasını engeller.”

Ebeveyn olan siz nehir yatağı olarak onu nazikçe tutmakla görevlisiniz bunu unutmayın.

Oyuncu ebeveynlik ile ilgili daha derin bilgi sahibi olmak isterseniz Lawrence J. Cohen’in Oyuncu Ebeveynlik adlı kitabını okuyabilirsiniz.

Neslihan EŞSİZ
Psikolojik Danışman

KAYNAKÇA

- Aksoy, A. B. (2005). Farklı kültürlerde ebeveyn olmak. Kastamonu Eğitim Dergisi, 13(2), 333-338.
- Aksoy, A. B. ve Dere Çiftçi, H. (2020). Erken çocukluk döneminde oyun (5. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Glasser, W. (2005). Kişisel özgürlüğün psikolojisi seçim teorisi (1.baskı). Ankara: Hayat.
- <https://psikolojistanbul.com/egitim/webinar-oyuncu-ebeveynlik/> (05.02.2022 tarihinde ulaşılmıştır)
- <https://www.icimizdekiebeveyn.com/oyuncu-ebeveyn-olmak/> (05.02.2022 tarihinde ulaşılmıştır)
- 11 Aralık 2020 tarihinde gerçekleştirilen Lawrence Cohen ile Oyuncu Ebeveyn olmak webinar notlarından yararlanılmıştır.

ÇOCUĞUNUZ İLE BİRLİKTE

OYNAYABİLECEĞİNİZ EV İÇİ OYUNLAR

Oyun sağlıklı çocuklarda olduğu kadar, özel eğitime gereksinimi olan çocuklar için de büyük bir gereksinim olmakla birlikte onların davranışları, düşünceleri ve genel gelişimi üzerinde çok önemli etkileri vardır. Oyunun çocukların gelişiminde yararlı olması için ilk dikkat etmemiz gereken zengin bir çevre ve bu çevrenin çocuğun ihtiyaçlarına göre düzenlenmesidir. Özel eğitime muhtaç çocukların oyuna başlama ve oyunu sürdürmede yardıma ihtiyaçları vardır. Bu yüzden sunulan uyarıcılardan olabildiğince yararlanmasını sağlayacak çevre şartları düzenlenmelidir. Özel gereksinimli çocuklar için oyunun önemi diğer çocuklara oranla daha da fazladır. Çünkü oyun sırasında net olarak doğru ve yanlış yoktur. Bu sayede özel gereksinimli çocuklar başarısızlık duygusu yaşamadan, kendisini rahat ve güvende hissederek oyuna katılırlar.

AYNA OYUNLARI: Çocuğumuz ayna karşısında kendisini görmekten hoşlanacaktır. Kendisini keşfedip izleyecektir. Ayna karşısında birlikte eğlenceli oyunlar oynayabilirsiniz. Onun vücudunun belli yerlerini işaret ederek, ağız, göz, burun, kol, eli ayak gibi oyunlar üretebilirsiniz.

DUYUSAL ŞİŞELER: Çok sayıda, minik plastik şişenin içine, düğme, ponpon, boncuk, gibi renkli materyaller koyunuz. Her birinin ağırlığı ve sesi farklı olmalıdır. Çocuğunuz sallayacak, içlerini inceleyecek ve seslere tepki verecektir. Plastik şişeleri sağlık açısından uzun süre kullanmayınız. Şişelerin sıkı kapalı olduğundan emin olunuz.

VUR-DEVİR: Üst üste yığacağınız plastik kupa, makara, oyuncak gibi kırılma riski olmayan materyalleri yıkmak onun için çok eğlenceli olacaktır.

AKTARMA: Bir kap içine, koyacağınız bakliyatı boş olan bir kaba aktarmayı gösteriniz. Önce eliniz ile, sonra kaşık, maşa gibi materyaller ile aktarmayı öğretebilir birlikte öğrenirken eğlenebilirsiniz.

DUYUSAL POŞETLER: Ameliyat eldiveni yada sağlam kilitli poşetler içine bakliyat, pamuk, saç jölesi gibi değişik materyaller koyarak ağızlarını sıkıca kapatıp bantlayınız. Dokunarak farkı algılaması için, sert yumuşak ayırımına varmasını, sıkmasını mınıcıklamasını sağlayabilirsiniz.

GİZLİ TÜNEL: Bir örtünün altına ya da ayakkabı kutusundan yapacağınız tünelin içine bir oyuncakçı saklayıp nerede? - Aaa, yok, işte burada gibi oyunlar yapabilirsiniz. Süreç içinde, örtüyü çocuğunuzun çekmesini yada tünelden itmesini bekleyin mutlaka size eşlik edecek ve bunu eğlenceli bir oyun haline dönüştürecektir.

DUYUSAL PANOLAR: Farklı kumaş dokularından oluşan, patchwork yastık ya da panolar hazırlayınız. Çocuğunuz farklı kumaşları ve dokuları hissetmeye bayılacak uzun uzun inceleyecektir.

YIRT-BURUŞTUR: Temiz, üzeri baskısız, yumuşak kağıtları (pelür kağıdı olabilir) önce siz buruşturup yırtın. O da kısa zamanda sizi taklit etmeye başlayacak ve bu etkinlik zamanla eğlenceli bir oyuna dönüşecektir.

ÇAMAŞIR SEPETİ: Sepet, büyük boy karton kutu gibi materyaller kullanarak aklanma, içine sığma gibi oyunlar kurabilirsiniz. Yastıklar, örtüler ile oyunlarınızı geliştirebilirsiniz.

KUMAŞ KUMBARASI: Birbirine eklediğiniz değişik dokulu kumaş parçalarını bir kutuya sokarak, kutunun ağzını kumbara gibi açınız. İçinden çıktıkça yeni, değişik dokulu kumaşların gelmesi oldukça farklı bir keşif olacaktır.

ZEKA GELİŞİM KARTLARI: Gerçek fotoğraflardan oluşan zeka gelişim kartları ile sıralama yapabilir büyüdükçe farklı oyunlar türetebilir, kartları üç boyutlu oyuncaklar ile eşleştirebilirsiniz.

AL-VER: Çocuğunuzun eline bir oyuncak verin ve oyuncağı geri isteyin. Vermesi için elinizi uzatın ve çocuğunuzun oyuncağı vermesi için belirli bir süre bekleyin. Vermezse yumuşakça elinden oyuncağı alın ve biraz bekleyip, "al bakalıııııııı" diyerek oyuncağı ona geri verin. Böylece o da sizin yaptığınızı taklit etmeye başlayacak ve onun için oldukça eğitici eğlenceli olacaktır.

PARMAK BOYA: Yoğurt içine ispanak, pancar, çilek gibi renk veren sebze, meyve püreleri ekleyerek boyalar yapınız. Çocuğunuzun dokunarak, mıncıklayarak kağıt ya da bir bez üzerine elini sürmesini sağlayabilirsiniz. Bu onu duyuşal açıdan destekleyecektir.

GEÇİT TÖRENİ: Çocuğunuzun lider olmasına izin vererek, bir marş müziğı eşliğinde, ritimli yürüyüşler yapınız. Uzun sopalar, bayraklar size eşlik eden materyaller olabilir.

EŞLEŞTİRME KARTLARI: Çocuğunuz ile bu kartları kullanmak onun eşleştirme, ilişkilendirme, akılda tutma, dikkat etme, hatırlama becerilerini geliştirir ve zeka gelişimine katkı sağlar.

YENİ KELİMELELER ÖĞRENMEK: Çocuğunuzun eline dokunup elin nerede? Gözünü gösterip gözün nerede? Gibi sorular sorarak yeni kelimeler öğrenmesini sağlayabilirsiniz. Bu soruları kendiniz geliştirebilir değıştirebilirsiniz.

İŞIK OYUNLARI: Işıkla oynamak çocuğunu için oldukça eğlenceli olacaktır. Bir fenerin duvara yansımalarını izleyecek ve onu çok eğlendirecektir. Bu oyunla çocuğunuzun takip becerilerini geliştirebilirsiniz.

DUYUSAL SEPET: Bir sepetin içine yumuşak-sert, ağır-hafif, çocuğunuza zarar vermeyecek nesnelere koyunuz. Sepeti çocuğunuzun önüne koyarak, dokunarak hissetmesini sağlayıp onunla nesnelere hakkında konuşabilirsiniz.

DEFİNE SAKLAMA: Çocuğunuzun ilgisini çekecek materyali ev içinde bir yere aklayınız. Bulmasına yardımcı olunuz. Örneğın, defineye yaklaşıncı hızlı alkış, uzaklaşıncı yavaş alkış yapınız. Sonra onun saklamasını isteyiniz, o alkışlasın siz bulun.

HAYVAN TAKLİTLERİ: Birlikte, penguen nasıl yürüyor, kurbağa nasıl zıplıyor, kedi nasıl miyavlıyor gibi taklitler yaparak çeşitli oyunlar üretebilirsiniz.

MASAYI ÇADIR YAPIN: Masayı yere kadar kapatacak bir örtü sererek, evinizde bir çadır oluşturun. Çadır içinde, eğlenceli oyunlar oynayabilir masallar anlatabilirsiniz.

ÇAMAŞIR ASMACA: İki sandalye arasına ip gerip, küçük çamaşır parçalarını birlikte mandallayabilirsiniz.

DUYUSAL OYUN: Ev yapımı oyun hamuru, tuz seramiği, ay kumu, parmak boya gibi duysal oyunlar hazırlayabilirsiniz. Bu oyunlar çocuğunuzu duysal açıdan geliştirecektir.

EL BECERİLERİ DESTEKLEME: Özbakım becerisi kazandırmak ve parmak gelişimine destek olmak için, iri düğmeleri olan bir gömlek ve fermuarlı bir giysiden yardım alarak birlikte çeşitli çalışmalar yapabilirsiniz.

SIRA ALMA OYUNLARI: Sıra alma aslında bir kuraldır. Bekleme davranışını geliştirmeyi hedeflediğiniz zamanlarda bu yöntemi kullanarak oyunlar oynayabilirsiniz. Örneğin: Legoları sıra ile kutuya atma. Sıra ile duvara değip geri dönme...Sıra ile kule yapma...sıra ile çizgi çizme...vb. oyunlar oynayabilirsiniz. Oyun sırasında "Sıra bende, şimdi sıra sende" yönergesini sıkça kullanabilirsiniz.

DAĞA TIRMANMA: 3-4 adet yastığı üst üste yığınız. En tepeye bir oyuncak koyunu ve çocuğunuzun kollarını ve bacaklarını kullanarak tırmanmasını sağlayınız. Bu onu fiziksel açıdan destekleyecektir.

Selma ŞAHİN

Özel Eğitim Öğretmeni

KAYNAKÇA

ÖZSOY Yahya, Mehmet ÖZYÜREK, Süleyman ERİPEK, Özel Eğitime Giriş, Karatepe Yayınları, 2. Baskı, Ankara
T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Öğretmen El Kitabı.
T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Aile El Kitabı.

OYUN OYNARKEN EBEVEYNLERİN DİKKAT ETMESİ GEREKENLER

Çocuğunuzla kaliteli zaman geçirmenizin en güzel yolu oyundur çünkü oyun onun en önemli uğraşdır.

Çocukların zihinsel, sosyal, duygusal ve kişisel gelişimleri açısından önemli bir ihtiyaç olan oyun, çocuğa çevresini araştırma, farklı nesnelere tanıma, problem çözme becerisini geliştirme, çocuğun kendine güvenini geliştirme, duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını karşılama, işbirliği yapma gibi alışkanlıklar kazanmasında en etkili yöntemdir.

Ebeveynlerin çocuklarıyla oyun oynarken dikkat etmesi gereken konular şunlardır;

- Çocuğun lider olmasına fırsat verin: Birlikte oyun oynamanın ilk adımı, müdahale etmek yerine çocuğun fikirlerini ve hayal gücünü takip etmek ve

herhangi bir şey öğretmeye çalışmamaktır. Çocuğun hareketlerini taklit etmek ve size söylediklerini yapmanız, onun daha yaratıcı olmaya başlamasını, oyunla daha çok ilgilenmesini ve düşünme becerisinin gelişmesini sağlar.

- Oyunun hızını ona uydurun: Çocuklar oyun oynarken, aynı aktiviteyi tekrar tekrar yapma eğilimindedir. Kendi becerilerine güvenmeyi başarabilmek için aynı şeyi tekrarlamaya ihtiyaç duyarlar. Acele etmeyin, oyunun hızını çocuğun temposuna uyarlayın.
- Güç mücadelesine girmeyin: Çoğu anne-baba, çocuğa oyunu kuralına göre oynamak ister ve çocukla bir rekabete girer. Kendini yeterli hissedebilmesi için kontrol çocuğa verilmeli. .

OYUNUN ÖNEMİ

Oyun oynamanın çocuklara sağladığı yararlardan bir kısmına aşağıda yer verilmiştir:

*Çocuğun ruhsal ve fiziksel gelişimine yardımcı olur.

*Çocukların saldırganlık

duygusunun olumlu yönde dışavurumunu sağlamaktadır.

*Çocukta fazla enerji birikimini boşaltmaktadır.

*Olumlu benlik gelişimini desteklemektedir.

*Çocuğun yeteneklerini keşfetmesini sağlar.

*Bedenini tanımasını ve gücünü kontrol edebilmesine olanak tanır.

*Çocuğun işbirliği ve dayanışma duygusu artar.

Anne-babalar neden çocuklarla oyun oynamalı?

*Oyun sayesinde, oyun esnasında ve sonrasında aile üyeleri birbirlerini çok daha iyi anlarlar.

*Beraber oyun oynayan anne-baba ve çocuk arasında, günlük aktiviteler dışında da bir iletişim ortamı oluşur.

*Çocuğunu tanımanın, onunla keyifli vakit geçirmenin yanında oyun; anne-babaya çocuğu eğlendirirken yeni şeyler öğretmelerini sağlayan bir alan oluşturur.

KAYNAKÇA

*Demiriz, S.,Karadağ, A. ve Ulutaş, İ.(2003). Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Eğitim Ortamı ve Donanımı, Arı Yayıncılık, Ankara.

*Koçyiğit,S., Kök M. ve Tuğluk, M.(2007). Çocuğun Gelişim Sürecinde Eğitsel Bir Etkinlik Olarak Oyun,16.

Çorlu Rehberlik ve Araştırma Merkezi

Çorlu Rehberlik ve Araştırma Merkezi
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü

OYUNLA BÜYÜME

*Kuşlar uçar, balıklar yüzer,
çocuklar oyun oynar.*
Garry Landreth

Oyun Nedir?

Oyun genel anlamıyla belli bir amaca yönelik olan veya olmayan, kurallı ya da kuralısız gerçekleştirilen, her durumda çocuğun isteyerek ve hoşlanarak yer aldığı, fiziksel, bilişsel, dil, duygusal ve sosyal gelişimin temeli olan, gerçek hayatın bir parçası ve çocuk için en etkin öğrenme aracıdır.

Aynı zamanda oyunun beslenme, sağlık, barınma ve eğitimin yanı sıra her çocuğun gelişim potansiyeli için yaşamsal önemi bulunmaktadır.

Oyun Ne Değildir?

Boşa zaman kaybı **değildir**.

Basit bir kavram **değildir**.

Çocuğun hiçbir deneyim elde edemediği bir ortam **değildir**.

Çocuğun büyümesini ve

olgunlaşmasını engelleyen bir süreç **değildir**.

Psikoloji alanındaki önemli kuramcıların oyuna dair görüşlerinden bazıları:

*Freud'a göre çocuklar travmatik yaşantılarını oyuna yansıtır ve her canlandırmada bu travmalarının üstesinden gelir.

*Vygotsky oyunlarda sosyalleşmenin, kültürel öğelerin ve öğrenmenin etkisini vurgulamıştır. Çocuk oyun oynarken gizil güçlerinin farkına varır ve bunları yetkinlikte de kullanır.

*Erikson'a göre çocuk psikososyal gelişim evrelerindeki krizleri atlatabilmek için oyun oynar.

*Melanie Kleine'a göre oyun sayesinde çocuklar oyuncaklar üzerinde bir kontrol geliştirir.

*Piaget'e göre oyun oynayan çocuk sorumluluk almayı öğrenir. Günlük yaşamdaki yetişkin rollerine hazırlanır ve çatışmadan kaçınır.

Oyunun İyileştirici Gücü

*Çocuğun ilişki geliştirmesine ve iletişim kurmasına yardımcı olur.
*Çocuğun duygularını düzenlemesini ve ego gelişimini destekler.

*Çocuğu hayata hazırlayarak stres ile başa çıkmasını sağlar.

*Çocuğun ahlaki yargı ve değerlendirme becerisini geliştirir.

*Her oyun çocuğun kendini gerçekleştirmesine yardımcı olur.

Hilal ÇALIŞKAN
Psikolojik Danışman

Çorlu Rehberlik ve Araştırma Merkezi

Şeyh Sinan Mahallesi Ali Osman Çelebi Bulvarı
No:15 Çorlu Huzurevi Yanı
ÇORLU/ TEKİRDAĞ

Telefon: 0282 673 80 90
E-posta: 864972.ram@gmail.com

Oyun hayata hazırlıktır.

Groos